

prima instanță: V. Boico
(Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău)
instanța de apel: D. Manole, E. Fistican, S. Arnăuț
(Curtea de Apel Chișinău)

dosarul nr. 2ra-388/16

Î N C H E I E R E

02 martie 2016

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al
Curtii Supreme de Justiție

în componență:

Președintele completului, judecătorul: Iulia Sîrcu

Judecătorii: Tamara Chișca-Doneva, Iurie Bejenaru

examinînd chestiunea admisibilității recursului declarat de Ministerul
Justiției al Republicii Moldova,

în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Bivol Nadejda
împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova privind repararea
prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și
ale procuraturii și încasarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei Curtii de Apel Chișinău din 06 octombrie 2015, prin care
a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, fiind
menținută hotărîrea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 09 februarie 2015,

c o n s t a t ă :

La data de 25 septembrie 2014, Bivol Nadejda a înaintat cerere de chemare în
judecată împotriva Ministerului Justiției al R. Moldova prin care a solicitat
încasarea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire
penală și ale procuraturii în sumă de 40 000 lei și încasarea cheltuielilor de
asistență juridică în sumă de 5 000 lei.

În motivarea acțiunii depuse, reclamanta a indicat că, la data de 03 martie
2014, de către Secția Urmărire Penală a Inspectoratului de poliție Botanica, mun.
Chișinău, conform elementelor componente de infracțiune prevăzute de art. 190
alin. 2 lit. c) Cod penal, a fost pornită cauza penală nr. 2014420367. Ulterior, la
data de 06 martie 2014, prin Ordonanța ofițerului de urmărire penală al SUP al IP
Botanica dl. Alexandru Armaș, Bivol Nadejda a fost recunoscută în calitate de
bănuită, pe faptul însușirii prin înșelăciune și abuz de încredere către Bivol
Nadejda de la Burlacu Viorel a sumei de 3000 euro.

La fel, reclamanta a indicat că, în cadrul procesului penal, informația
prezentată de către Burlacu Viorel poartă un caracter calomnios și neveridic, ea
fiind anterior în relații de concubinaj cu Burlacu Viorel, dar a încetat relația, iar
ultimul în așa mod se răfuiește cu ea. Drept dovadă, a prezentat pozele în care
ambii apar în ipostaze tandre și amoroase. A mai indicat că nu a primit careva bani
de la Burlacu Viorel, nu a semnat careva recipise sau alte acte cu caracter juridic ce
ar demonstra faptul împrumutului.

Totuși, în pofida celor declarate, lipsei de probe, lipsa antecedentelor penale precum și pozelor prezentate ofițerului de urmărire penală al SUP al IP Botanica, acesta a întocmit un proces-verbal de reținere a Nadejdei Bivol.

Astfel, Nadejda Bivol a fost transferată spre detenție în Izolatorul Direcției de poliție Chișinău, moment din care, Bivol Nadejda nu a primit hrană, nu a avut posibilitatea să o procure, iar în momentul înregistrării în Izolator și repartizării, ora pentru hrană a expirat.

Ulterior, abia în a 2 jumătate a zilei, Bivol Nadejda a fost adusă la Inspectoratul de Poliție Botanica, iar apoi la Procuratură Botanica pentru a-i fi înaintată învinuirea. Ordonanța de învinuire a fost comunicată pe 07 martie 2014 de către Procurorul în Procuratura Botanica, mun. Chișinău, dna Liliana Rusnac.

Se arată în acțiunea depusă că, în procesul înaintării învinuirii, avocatul Bancu Cristina a atras atenția procurorului asupra lipsei de probe ce ar incrimina-o pe Bivol Nadejda în comiterea infracțiunii imputate, precum și caracterul declarativ al depozițiilor părții vătămate, care era fostul concubin a Nadejdei Bivol.

În pofida celor declarate de Bivol Nadejda și avocatul său Bancu Cristina, procurorul Liliana Rusnac a înaintat un demers judecătorului de instrucție din cadrul Judecătoriei Botanica cu solicitarea aplicării măsurii preventive sub formă de arest pe un termen de 30 zile. Judecătorul de instrucție, a examinat per ansamblu probele acuzării și cele prezentate de apărare și a adoptat încheierea de respingere a demersului procurorului cu aplicarea față de Bivol Nadejda obligația de a nu părăsi țara, iar prin decizia Curții de Apel Chișinău din 12 martie 2014, a fost respins recursul declarat de procuror, fiind menținută încheierea din 07.03.2014.

Mai târziu, la data de 24 martie 2014, de către avocatul Bancu Cristina a fost formulată o cerere privind anularea procesului-verbal de reținere din 06 martie 2014, și scoaterea de sub învinuire a Nadejdei Bivol, cererea dată a fost respinsă prin ordonanța din 07 aprilie 2014. După, toate aceste evenimente, careva acțiuni procesuale de către organul de urmărire penală sau procuratură pe dosarul dat, nu au fost efectuate.

După toate aceste evenimente careva acțiuni procesuale de către organul de urmărire penală sau procuratură pe dosarul dat nu au fost efectuate.

Susține reclamanta că, la data de 20 mai 2014, de către Procurorul în Procuratura Botanica, mun. Chișinău, Liliana Rusnac, în temeiul art. 275 pct. 3 CPP, a fost emisă ordonanța cu privire la scoaterea de sub urmărire penală în cauza penală nr. 2014420367 a Nadejdei Bivol, din motiv că, fapta nu întrunește elementele infracțiunii, totodată fiind dispusă clasarea cauzei penale nr. 2014420367.

Se mai indică în acțiune că în procesul examinării cauzei date, Bivol Nadejda a fost reținută abuziv și neîntemeiat de către Ofițerul de urmărire penală al SUP a IP Botanica, dl. Alexandru Armaș pe un termen de peste 24 ore, a fost prezentată Judecătorului de instrucție pentru aplicarea măsurii preventive - arest pe un termen de 30 zile, iar ulterior obligată să se prezinte la ședința Curții de Apel Chișinău din 12 martie 2014. Totodată, în privința Bivol Nadejda a fost aplicată măsura de nepărăsire a țării care a durat din 07 martie 2014 (aplicării ei de către Judecătorul de instrucție) până la 20 mai 2014 (momentul scoaterii de sub urmărire penală în

cauza penală nr. 2014420367 a Bivol Nadejda). Astfel dreptul la libera circulație a reclamantei Bivol Nadejda a fost îngrădit nemotivat și abuziv pe o durată de 74 zile.

La 23 aprilie 2014, de către Ofițerul urmăririi penale al Secția Urmărire Penală a Inspectoratului de poliție Centru, mun. Chișinău, dl. Igor Armanu, conform elementelor componente de infracțiune prevăzute de art. 190 alin. 2 lit. c) Cod penal a fost pornită cauza penală nr. 2014010809.

Tot în acea zi, fără preavizuri, citări sau invitații, abuziv și nemotivat de către dl. Igor Armanu este emisă Ordonanța de aducere silită a Bivol Nadejda în incinta Inspectoratului (deși Bivol Nadejda nu s-a eschivat de la prezentare).

La 24.04.2014 în jurul orelor 10.00, dl. Igor Armanu, însoțit de un colaborator de poliție din cadrul IP Centru al DP mun. Chișinău și partea vătămată Busuioc Igor, s-a deplasat la locul de muncă a cetățenei Bivol Nadejda, au obligat-o să îi urmeze în incinta IP Centru, fără oferirea căror-va explicații și citării prealabile.

Indică reclamanta Bivol Nadejda că în acel moment a aflat că îi este incriminată infracțiunea prevăzută de art. 190 alin. 2 lit. c) Cod penal, și anume că prin escrocherie a depozitat pe numitul Busuioc Igor de 600 euro.

Prin urmare, reclamanta Bivol Nadejda a fost reținută la 24 aprilie 2014 ora 15.45 (de facto 10.00), și escortată în Izolatorul detenției preventive al IDP mun. Chișinău.

Bivol Nadejda a fost reținută în Izolator până la 25 aprilie 2014 ora 14.15 când a fost prezentată spre înaintare învinuirea Procurorului în Procuratura Centru, mun. Chișinău, dl. Eugeniu Gore. La 25 aprilie 2014, procurorul Eugeniu Gore, analizând per ansamblu probele acumulate de către organul de urmărire penală în coroborare cu declarațiile făcute de către Bivol Nadejda și actele anexate de către apărătorul său, a emis ordonanța de eliberare a persoanei reținute, invocând că nu sunt temeiuri pentru a priva în continuare persoana de libertate.

La 28 mai 2014, procurorul în Procuratura Centru, mun. Chișinău, dl. Eugeniu Gore în temeiul art. 275 pct. 1 al CPP, a emis Ordonanța de scoatere de sub urmărire penală în cauza penală nr. 2014010809 a învinuitei Bivol Nadejda, din motiv că nu există faptul infracțiunii. Totodată a fost dispusă clasarea cauzei penale nr. 2014010809. Concomitent față de Bivol Nadejda a fost anulată măsura de nepărsire a țării care a durat din 25 aprilie 2014 până la 28 mai 2014 (momentul scoaterii de sub urmărire a Bivol Nadejda).

Menționează reclamanta că, pe cauza penală nr. 2014010809, Bivol Nadejda a fost reținută nemotivat pe o perioadă de 24 ore, precum și i-a fost îngrădit dreptul la libera circulație pe o durată de 32 zile.

Astfel, reclamanta Bivol Nadejda a solicitat instanței repararea prejudiciului moral menționând că, pînă la pornirea cauzelor penale nominalizate, Bivol Nadejda nu a avut antecedente penale, nu a fost atrasă la răspundere penală sau administrativă, avea o reputație impecabilă și se bucura de respectul și stima bine meritată în colectivul de muncă, se caracterizează ca o personalitate binevoitoare.

Urmare a intervențiilor deplasate și grosolane a colaboratorilor de poliție, reținerii sale publice și ulterior necesității participării în ședințe de judecată, precum și învinuirilor formulate și vociferate de către polițiști, modul de viață și perceperea de sine s-a schimbat radical. Colegele de muncă și conducerea Societății

au început să manifeste un comportament rezervat față de Bivol Nadejda, ultima fiind lipsită de încrederea și respectul de care se bucura.

Dacă, anterior pornirii cauzelor penale, Bivol Nadejda planifica aplicarea pentru postul responsabil de sală, acum acest lucru este imposibil. Concomitent, reținerile propriu zise din 06 martie 2014 și 24 aprilie 2014, au avut un impact nefast asupra psihicului Nadejdei Bivol. Or, plasarea în izolare în celule cu persoane care au comis sau se supune că au comis crime, are un impact imprevizibil asupra psihicului. Din acea perioadă Bivol Nadejda sistematic administrează calmante și somnifere, respectul față de sine și încrederea în imparțialitatea colaboratorilor de poliție având de suferit enorm.

Așa dar, consideră Bivol Nadejda că, acțiunile ilegale, abuzive și nemotivate întreprinse de către organele de urmărire penală al IP Botanica și IP Centru, Procuratura Botanica și Procuratura Centru, au cauzat Nadejdei Bivol suferințe psihice, au limitat drepturile sale și au avut un impact negativ asupra vieții personale și confortului psihologic de evenimentele descrise, iar plata unei recompense în sumă bănească, va diminua în careva măsură efectele produse.

Pe parcursul judecării cauzei în fond, Ministerul Justiției al RM a înaintat un demers care a solicitat atragerea în proces în calitate de intervenienți accesorii a Inspectoratului General de Poliție mun. Chișinău și a Procuraturii Generale a RM.

Prin încheierea Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 09 februarie 2015, cererea depusă de reprezentantul Ministerului Justiției al RM a fost respinsă.

A solicitat Bivol Nadejda instanței de fond încasarea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale procuraturii în sumă de 40 000 lei și încasarea cheltuielilor de asistență juridică în sumă de 5 000 lei.

Prin hotărârea Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 09 februarie 2015, acțiunea a fost admisă parțial. S-a dispus încasarea din contul bugetului de stat în beneficiul Nadejdei Bivol prejudiciul moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală în mărime de 15 000 lei, și cheltuielile de judecată în sumă de 5100 lei.

Nefiind de acord cu hotărârea instanței de fond, la data de 16 februarie 2015, Ministerul Justiției al RM a declarat apel împotriva hotărârii Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 09 februarie 2015, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii instanței de fond și emiterea unei noi hotărâri prin care acțiunea să fie respinsă.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 06 octombrie 2015 a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției al R. Moldova, fiind menținută hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 09 februarie 2015.

La adoptarea soluției instanța de apel a invocat că în conformitate cu prevederile art. 5 alin. (5) din CEDO, orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri în condițiile dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații.

Conform art. 53 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

În conformitate cu prevederile art. 3 alin. (1), (2) din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire

penală, ale procuraturii și instanțelor judecătorești nr. 1545-XIII din 25.02.98, este reparabil prejudiciul material și cauzat persoanei fizice sau juridice în urma: reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală; condamnării ilegale, confiscării ilegale a averii, supunerii ilegale la muncă neremunerată în folosul comunității; efectuării ilegale, în cazul urmăririi penale ori judecării cauzei penale, a percheziției, ridicării, punerii ilegale sub sechestru a averii, eliberării sau suspendării ilegale din lucru (funcție), precum și în urma altor acțiuni de procedură care limitează drepturile persoanelor fizice sau juridice; supunerii ilegale la arest administrativ, reținerii administrative ilegale sau aplicării ilegale a amenzii administrative de către instanța de judecată; efectuării măsurilor operative de investigații cu încălcarea vederilor legislației; ridicării ilegale a documentelor contabile, a altor documente, a banilor, a ștampilelor, precum și în urma blocării conturilor bancare. Prejudiciul cauzat se repară integral, indiferent de culpa persoanelor cu funcție de răspundere din organele de urmărire penală, din procuratură și din instanțele judecătorești.

Totodată, art. 4 alin. (1), (2) din Legea nominalizată, stipulează că, prejudiciul cauzat prin acțiunile ilicite specificate în prezenta lege nu se repară de către stat în cazul împăcării bănuțului, învinutului, inculpatului cu partea vătămată, precum și în cazul în care persoana, în procesul urmăririi penale sau cercetării judecătorești, împiedică, prin autodenunț, stabilirea adevărului. Prezența în acțiunile persoanei fizice a autocalomniei, autodenunțului se stabilește de către organele de urmărire penală, ale procuraturii sau de către instanța judecătorească.

Raportînd normele legale citate mai sus la circumstanțele cauzei examinate, instanța de apel a menționat că, prima instanță întemeiat a constatat că, speța dată se încadrează în limitele legale nominalizate mai sus, și prin urmare, statul urmează să-i repare Nadejdei Bivol prejudiciul moral cauzat prin atragerea ilegală la răspundere penală.

În acest sens, instanța de apel a reținut că, Bivol Nadejda, pe tot parcursul urmăririi ale, nu s-a autodenunțat, neîmpiedicînd astfel stabilirea adevărului.

Potrivit art.6 lit. a), b), c), d) din Legea nominalizată, dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilit de prezenta lege, apare în cazul devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare; scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare; adoptării de către instanța judecătorească a hotărîrii cu privire la anularea arestului administrativ în legătură cu reabilitarea persoanei fizice; adoptării, de către judecătorul de instrucție, în condițiile art. 313 alin. (5) din Codul de procedură penală, în privința persoanei achitate sau scoase de sub urmărire penală, a încheierii privind înfăptuirea, în timpul procesului penal, a măsurilor operative de investigații cu încălcarea prevederilor legislației.

Prin prisma normei legale enunțate, instanța de apel a menționat că, Bivol Nadejda, fiind învinuit de organele de urmărire penală în comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 190 alin. (2) lit. c) și art. 190 alin. (4) Cod Penal al RM, a fost scoasă de sub urmărire penală prin ordonanțele procurorilor, din motiv că, faptele imputate nu întruneau elementele infracțiunii.

În temeiul art.1422 Cod Civil, în cazul în care persoanei i s-a cauzat un

prejudiciu (suferințe psihice sau fizice) prin fapte ce atentează la drepturile ei personale nepatrimoniale, precum și în alte cazuri prevăzute de legislație, instanța de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la repararea prejudiciului prin echivalent bănesc. Prejudiciul moral se repară indiferent de existența și întinderea prejudiciului patrimonial. Repararea prejudiciului moral se face și în lipsa vinovăției autorului, faptei ilicite în cazul în care prejudiciul este cauzat prin condamnare ilegală, atragere ilegală la răspundere penală, aplicarea ilegală a arestului preventiv sau a declarației scrise de a nu părăsi localitatea, aplicarea ilegală în calitate de sancțiune administrativă a arestului, muncii neremunerate în folosul comunității și în alte cazuri prevăzute de lege.

La fel, art. 1423 Cod Civil prevede că, mărimea compensației pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate. Caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice le apreciază instanța de judecată, luând în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, precum și statutul social al persoanei vătămate.

Astfel, instanța de apel a concluzionat că acțiunea reclamantei cade sub incidența Legii nr. 1545 și astfel, statul este obligat să-i repare prejudiciul cauzat reclamantei pentru supunerea neîntemeiată a urmăririi penale.

La 28 decembrie 2015, Ministerul Justiției al R. Moldova a depus recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei noi hotărâri de respingere integrală a acțiunii sau modificarea deciziei instanței de apel în sensul diminuării mărimii sumelor acordate.

În motivarea recursului se invocă că instanța de apel nu a constatat și elucidat toate circumstanțele pentru examinarea obiectivă a cauzei, fiind aplicate eronat normele de drept material.

Se mai indică în recurs că, în privința intimatei Nadejdei Bivol nu a fost aplicată decât măsura preventivă obligația de a nu părăsi localitatea care este cea mai blândă măsură preventivă și are scopul doar de a asigura neeschivarea bănuitalui, învinuitului, inculpatului de la organul de urmărire penală și instanța de judecată. De asemenea, aplicarea acestei măsuri preventive nu privează persoana de libertate, nu o desparte de familie și nu îi îngreunează dreptul de a munci.

Prin urmare consideră recurentul că intimatei nu i-a fost cauzat un prejudiciu moral, or intimata în nici un fel nu și-a manifestat voința de a părăsi localitatea.

Astfel, la determinarea cuantumului despăgubirii pentru prejudiciu moral instanța judecătorească urmează să aprecieze ce a pierdut persoana vătămată pe plan fizic, psihic, social, profesional și familial din ceea ce ar însemna o viață normal, liniștită pentru aceasta în momentul respectiv.

Prejudiciul moral urmează a fi privit ca o compensare și nicidecum ca obținerea unor foloase necuvenite.

Intimata trebuie să demonstreze legătura causală dintre violarea CEDO și prejudiciul pretins (Instrucțiunea CtEDO cu privire la satisfacția echitabilă, 2007, p. 7 și 8, sau hot. Boicenco c. Moldovei, satisfacția echitabilă, 2008).

CtEDO cere ca compensațiile cu titlu de prejudiciu moral acordate la nivel național pentru violarea CEDO să fie comparabile cu cele acordate de CtEDO în cauze comparabile (a se vedea hot. Ciorap nr. 2 c. Moldovei, 2010).

Examinînd temeiurile recursului în raport cu materialele pricinii civile, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat este inadmisibil.

În conformitate cu art.432 CPC, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Conform prevederilor art. 433 lit. a) CPC, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4) CPC.

Completul Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de către Ministerul Justiției al R. Moldova, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432, alin.(2), (3) și (4) CPC.

Astfel, analizînd actele cauzei Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ constată că, argumentele recurente se limitează la situația de apreciere de către instanțele ierarhic inferioare a circumstanțelor de fapt a cauzei, iar argumentele invocate în recursul declarat de către Ministerul Justiției al R. Moldova, în esența lor, sînt similare argumentelor invocate atît în prima instanță cît și în instanța de apel și sînt expuse asupra circumstanțelor de fapt și nu de drept.

Totodată, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reiterează și faptul că procedura admisibilității constă în verificarea faptului, dacă motivele invocate în recurs se încadrează în cele prevăzute în art. art. 432, alin.(2), (3) și (4) CPC, fără a se examina temeinicia lor.

Pe cînd, alte argumente invocate în recurs nu au relevanță, deoarece nu denotă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate și urmează a fi respinse, or recursul exercitat conform secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificîndu-se numai legalitatea deciziei dar nu și temeinicia în fapt.

Aici, completul Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reiterează că conform jurisprudenței CEDO, recursurile trebuie să fie efective, adică să fie capabile să ofere îndreptarea situației prezentate în cerere, la fel recursul trebuie să posede puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri (cauza Purcell contra Irlandei, 16 aprilie 1991), însă motivele recursului invocat în speță sunt similare celor invocate în cadrul judecării pricinii, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat în mod corespunzător.

În astfel de circumstanțe, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a considera recursul declarat de către Ministerul Justiției al R.Moldova ca inadmisibil.

În conformitate cu art. art. 270, 431 alin. (2), art. 433 lit. a), art. 440 CPC, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e

Recursul declarat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova, se consideră inadmisibil.

Încheierea este irevocabilă din momentul emiterii.

Președinte, judecătorul

Iulia Sîrcu

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Iurie Bejenaru